

Beskrivelse 2: Hans Michael Frank, 1900-1946

(Nedenstående tekst er inddelt, så den stemmer overens med fortællenedslagene i kildematerialets kildesæt).

Kildesæt 1: Tusind års skyld?

Tidlige år

Hans Michael Frank blev født 23. maj 1900 i Karlsruhe. Forældrene var veluddannede, faderen advokat og moderen ud af en fin familie. Frank havde en tre år ældre storebror, samt en lillesøster og lillebror, som var henholdsvis seks og otte år yngre end Frank. Da Frank var 10 år, blev forældrene skilt, hvorefter moderen flyttede væk med lillesøsteren. Drengene blev boende hos faderen.

Hans Frank gik i grundskole og gymnasium i München fra 1906-1919. I 1916 blev Frank dog så skoletræt, at han tog til Prag et år for at gå i skole der. Hjemme i München igen i 1917 begyndte Frank at udgive studentertidsskriftet ”*Tysk Ungdoms Avis*”, hvis hovedsynspunkt var, at de studerende skulle uddanne sig selv i protest over gamle og forældede undervisningsformer.

1. Verdenskrig fik betydning for Hans Frank. Franks storebror, der var soldat i krigen, døde i 1916, og Hans Frank meldte sig frivilligt som soldat i 1918. Kort efter krigsafslutningen i november 1918 meldte Frank sig ind i et højreorienteret frikorps under Franz Ritter von Epp.

I begyndelsen af april 1919 var Hans Frank atter tilbage i München. Her oplevede han den revolutionære udråbelse af Rådsrepublikken i Bayern. Det revolutionære arbejderråd, der stod bag udråbelsen, erklærede herefter undtagelsestilstand, socialisering af pressen og oprettelsen af en rød hær. Da rigsværnstropper, domineret af højreorienterede frikorps, herunder Franz von Epps frikorps, rykkede ind i München 1. maj 1919, blev rådsstyret blodigt nedkæmpet. Idet en række fremtrædende repræsentanter for Rådsrepublikken var af jødisk oprindelse, kunne Hitler og nazisterne i deres senere agitation i München effektivt sammenkæde jøder med kommunistisk terror.

I oktober 1919 mødte Hans Frank en af grundlæggerne af den nationalsocialistiske bevægelse, Anton Drexler, som anbefalede Frank at høre Hitler, der var en ung soldat med ry for at være en dygtig taler. Frank deltog derfor i de første partimøder, dog uden at melde sig ind i partiet. I stedet helligede Frank sig jurastudiet fra 1920 og fortsatte som kavalerist i frikorpset.

I 1923 mødte Hans Frank Hitler personligt og blev nationalsocialist og medlem af SA. Frank deltog i Hitlers mislykkede ølstuekup i München, og flygtede herefter til Italien. Frank vendte dog snart tilbage til Tyskland og fortsatte sine studier uden videre tiltale for sin medvirken til kuppet. I 1924 dikterede Hans Frank sin juridiske doktorafhandling til sin sekretær Brigitte Herbst. Selvom Frank allerede var forlovet med Lilly Weidert, ægtede han i stedet Herbst i 1925. Begge var katolikker, og skønt ægteskabet ikke var lykkeligt, fik de sammen fem børn frem til deres separation i 1943.

Karriere i det tredje rige

Efter at have færdiggjort sin doktorafhandling i 1926, drev Hans Frank privatpraksis og fungerede ved siden af som hjælpelærer i retslære på en skole i München. Samtidig knyttede han sig tiltagende

til det nazistiske parti. Fra 1926 fungerede Frank som juridisk rådgiver for partiet. Da en annonce i avisen 'Völkischer Beobachter' i 1926 efterspurgte en forsvarer til at repræsentere en række nazistiske anklagede i en retssag i Berlin, besvarede Frank den og fik stillingen. En stilling som medførte tidlig og tæt kontakt med medlemmer af partiets inderkreds. I 1928 var han med til at stifte den første nazistiske fagorganisation, 'Bund Nationalsozialistischer Deutscher Juristen'. Endelig blev Hans Frank i 1929 Hitlers personlige forsvarsadvokat og repræsenterede ham og partiet i over 100 sager. Da retssagerne ofte havde offentlighedens og pressens interesse, blev Hitler og Franks nære samarbejde hurtigt bemærket både inden og uden for partiet.

I 1930 blev Hans Frank valgt som medlem af den tyske rigsdag. Efterhånden som store dele af Tyskland fandt interesse for Hitler, fik Franks juridiske refleksioner også mere fokus. I 1931 udgav han en længere artikel om den skadelige jødiske indflydelse i tysk retspraksis.

Efter Hitlers magtovertagelse i 1933 blev Hans Frank udpeget som justitsminister i Bayern. Efter få uger gennemførte Frank foranstaltninger, der forbød jødiske advokater og dommere at arbejde i Bayern. Hans Frank stiftede også det tyske retsakademi 'Akademie für Deutsches Recht', hvis formål var at indgyde nazistisk ideologisk inspiration hos tyske advokater i hele riget.

I 1935 var Hans Frank med til at udforme Nürnberglovene. Nürnberglovene bestod af flere love, der tilsammen fratog de tyske jøder deres borgerrettigheder og i racehygiejniske termer definerede, hvem der var jøder. Disse love blev det nazistiske Tysklands juridiske grundlag for den systematiske diskriminering og marginalisering af jøderne. Flere love fulgte i kølvandet på Nürnberglovene, og i perioden 1935-1939 blev der vedtaget mere end 2000 antijødiske love, der i stadig stigende grad begrænsede jødernes politiske, juridiske, økonomiske og sociale rettigheder. En del af lovgivningen bidrog også til at udpege jøderne tydeligt for resten af befolkningen, f.eks. i form af markering af jødiske forretninger, af særlige jødiske identitetspapirer, hvor alle jøder skulle tilføje Sara eller Israel til deres navn og i form af tvangsforflytninger af jøder til særlige jødehuse.

Kildesæt 2: De første anslag mod jøderne i Generalguvernementet

Efter Hitler besatte det vestlige og centrale Polen i september 1939, blev Hans Frank d. 25. oktober udnævnt til generalguvernør i den centrale og sydlige del af Polen, som ikke var blevet direkte indlemmet i Tyskland, det såkaldte Generalguvernement. Polen indgik i nazismens forestillinger om *Lebensraum*, der var en mytoman, romantisk ide om, at det tyske folk var uløseligt knyttet sammen med jorden. *Lebensraum* skulle skaffes ved at kolonisere i øst over og erstatte de derboende slaviske folkeslag med germanske folkeslag. Hans Franks stillingsbetegnelse, generalguvernør, var således hentet fra en ældre, kolonial diskurs, der betegnede den øverste embedsmand i en koloni. En kolonistatus Frank selv åbent påtalte i interviews efter sin udnævnelse, og som han begrundede tvangsudskrivelsen af en million polakker til slavearbejde i Tyskland med.

Som generalguvernør var Hans Frank Hitlers direkte repræsentant og administrerende chef for hele den civile forvaltning i Generalguvernementet, der udgjorde omkring en tredjedel af Polen, og som husede omkring to tredjedele af de polske jøder, ca. to millioner. Allerede dagen efter Franks udnævnelse påbegyndte Frank en række love og dekretter, som udpegede de polske jøder, beslaglagde deres værdier og eliminerede deres rettigheder. Hans Frank beordrede endvidere etableringen af de jødiske ghettoer, der i Generalguvernementet blandt andet talte ghettoerne i Warszawa, Krakow og Lublin. Fælles for ghettoerne var, at dødsraten for indbyggerne var høj på grund af kronisk underernæring, hårdt slavearbejde, vilkårlige afstraffelser fra vagterne, dårlige sanitære forhold og overbelægning. Især børn og ældre bukkede under i ghettoerne. Hans Frank

indførte dødsstraf for jøder for at bevæge sig uden for ghettoen – og for polakker, som hjalp jøderne. Frank selv havde indlogeret sig på det gamle kongeslot Wawel i Krakow med sin hustru og fem børn. Franks hustru, Brigitte Herbst, foretog dog selv regelmæssige besøg i ghettoen for at købe pelse og smykker billigt af de desperate jøder. Hans Frank konfiskerede derimod kunst fra de polske museer. Blandt andet overtog han det verdensberømte Leonardo da Vinci maleri, *Damen med hermelinen*, og lod det hænge i sit private kontor på Wawel-slottet.

I takt med Nazi-Tysklands kontinuerlige erobringer på det europæiske fastland og togtet mod Sovjetunionen i juni 1941, fik nazisterne flere og flere jødiske befolkningsgrupper under deres kontrol. Størstedelen af disse blev deporteret til ghettoerne i det besatte Polen.

Kildesæt 3: Folkedrab

På et møde d. 20. januar 1942 i en forstand til Berlin, blev Wannsee-konferencen afholdt, hvori den praktiske udførelse af udryddelsen af de europæiske jøder blev udtænkt og fastlagt. Aktion Reinhard skulle være første skridt i udryddelsen, begyndende med jøderne i Generalguvernementet. Hans Frank havde sendt sin repræsentant, Dr. Josef Bühler, der på mødet, ifølge mødereferaterne, videregav Franks tilkendegivelse og anbefaling af, at Generalguvernementet skulle spille en central del i den fysiske udryddelse af jøderne, eftersom beliggenheden og forholdene var ideelle hertil. Dr. Bühler vendte hjem fra mødet med en accept og taksigelse fra mødets andre repræsentanter.

Påbegyndelsen af de praktiske forberedelser til Aktion Reinhard betød dog, at Frank i 1942 ragede uklar med Heinrich Himmler, lederen af SS, som sammen med den tidligere leder af den tyske sikkerhedstjeneste (RSHA), Reinhard Heydrich bar hovedansvaret for organiseringen af den samlede udryddelse af det jødiske folk. Frank mente, at Himmler uretmæssigt blandede sig i polske forhold. Magtkampen faldt ikke ud til Franks fordel, og han mistede herefter indflydelse i partiet og hos Hitler, skønt han bevarede sin position som generalguvernør i Polen. Her varetog han håndteringen af jøderne i tråd med bestemmelserne fra Wannsee-konferencen: ghettoerne blev tømt og jøderne deporteret til de nyligt opførte udryddelseslejre Treblinka, Belzec og Sobibor i Generalguvernementet eller til Auschwitz-Birkenau, der var placeret lige uden for Generalguvernementet.

I foråret 1944 trængte den røde hær ind i Generalguvernementet fra øst. Trods den umiddelbare trussel, forblev Hans Frank i Krakow og intensiverede indsatsen mod de tilbageværende jøder. I slutningen af 1944 sendte Frank sin hustru og børn til deres tidligere hjem i landsbyen Neuhaus i Bayern, og forlod selv Generalguvernementet den 16. januar 1945. Med sig bragte han maleriet *'Damen med hermelinen'* og 38 bind af sin dagbog. En minutios dagbog han var påbegyndt fra sin udnævnelse som generalguvernør i 1939 og havde ført frem til nu.

Den 4. maj 1945 blev Hans Frank arresteret uden modstand i Neuhaus af en amerikansk soldat.

Kildesæt 4: Tilfangetagelse og Dom

Livet i fangenskab var krævende for 'Slagteren fra Warszawa', som Hans Frank blev kaldt af den polske eksilregering og de allierede. Frank fik tæsk af amerikanske soldater, der for nyligt havde befriet koncentrationslejren Dachau, og han forsøgte at begå selvmord to gange i fængslet. Frank sad fængslet, mens advokater fra de allierede forberedte retssager mod ledende topnazister. Under fængselsopholdet blev han af flere omgange interviewet af fængselspsykiateren Leon Goldensohn.

Hans Frank var én ud af 22 topnazister, som de allierede rejste tiltale mod i Nürnberg-processerne. I sagen mod Hans Frank anvendte anklagemyndigheden bl.a. Franks dagbøger og de polske love som bevisførelse for hans skyld i anklagerne mod ham; krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeheden. Selvom Frank undervejs i retssagen tog et vist ansvar og skyld på sig, endte han ultimativt med at erklære sig ikke-skyldig i anklagerne mod ham.

1. oktober 1946 blev Hans Frank fundet skyldig i anklagerne mod ham og dømt til døden. Frank blev hængt den 16. oktober 1946. Hans sidste ord var ”*Jeg beder Gud om at modtage mig med nåde*”.

Kildesæt 5: Arven efter Hans Frank

Hans Frank blev ikke anklaget og dømt for folkedrab i Nürnberg i 1945-1946 af den enkle årsag, at folkedrabsbegrebet ikke var en juridisk straffekategori på det tidspunkt. Først i 1948 vedtog FN en folkedrabskonvention, der kriminaliserede folkedrab som en international forbrydelse. Hans Frank har, i sammenligning med andre fra Hitlers betroede inderkreds, ikke fået meget opmærksomhed i eftertiden, ligesom eftertidens markante interesse for folkedrab og Holocaust ikke har affødt megen interesse for ham. Dette er paradoksalt, eftersom Hans Frank, Hitlers personlige advokat, med sit langvarige og indgående kendskab til nazismens inderkreds, kan belyse nazismens væsen, udførelse og udvikling på nært hold. Hans Franks virke som øverste ansvarlige, næst efter Hitler, i Generalguvernementet placerer endvidere Frank som en af de hovedansvarlige for udførelsen af Holocaust, idet størstedelen af jødeudryddelserne fandt sted i Polen under Franks ansvar. Franks minutiøse dagbøger og antijødiske særlovgivning giver således et enestående indblik i udviklingen og udførelsen af mordet på de europæiske jøder.

At eftertiden i en vis forstand har overset Hans Franks rolle i nazismens gerninger, er dog ikke tilfældet på det mere personlige plan. Millioner af jøder døde i Franks Generalguvernement. På samme tid levede familien Frank som kongelige på Wawelslottet i Krakow. Et faktum, som især Hans Franks børn har skulle bearbejde efterfølgende. Særligt har Franks yngste søn, Niklas Frank, arbejdet eksplicit med sin håndtering af årene i Polen og sin fars gerninger i sit virke som journalist og forfatter.

